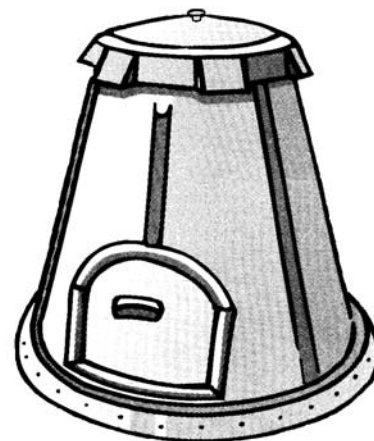

Komposteringsvejledning

for

HUMUS KOMPOSTEREN

Sorter det komposterbare køkkenaffald fra det øvrige affald inde i køkkenet. (Se sorteringsvejledningen)

Bring kompostaffaldet ud i kompostbeholderen inden det begynder at lugte, dvs. ca. hver 2. dag. Engang imellem bør der også tilføres lidt haveaffald - dog ikke jord. Det grovere haveaffald skal neddeles til stykker på under 10 cm, så fylder det mindre.

Køkken- og haveaffald bør tilføres med ca. halvdelen af hver slags. I praksis vil man dog have mest haveaffald om sommeren og mest køkkenaffald om vinteren. Sørg for at blande det godt sammen, brug evt. en greb eller en beluftningsstok til at grave og rode de øverste lag sammen med.

Drys evt. benmel og dolomitkalk på kompostmassen engang imellem. Én spiseskefuld af hver slags én gang om måneden er rigeligt.

Hvis du tilfører kompostbeholderen meget syreholdigt affald på én gang, rabarberblade, nedfaldsæbler eller lignende, må du gerne give et ekstra drys kalk.

Luft og vand

HUMUS komposterer er nem at betjene, fordi den giver dig mange muligheder for at styre komposteringsprocessen med enkle indgreb:

-Ventilationssystemet minder lidt om det princip der anvendes i kakkelovne: Luften suges ind forned og siver ud for oven, fordi luften opvarmes en lille smule i beholderen. Lufttilførslen kan reguleres blot ved at dreje på låget.

Har du installeret et beluftningsrør i din HUMUS komposter, sikrer du, at også midten af kompostmassen beluftes tilstrækkeligt.

Ca. 2 gange om året er det godt at stikke komposten om. Det er vigtigt, at du er omhyggelig med omstikningen tidligt på foråret. Sørg for at skille våde klumper i kompostmassen ad ved at ryste og slå dem fra hinanden med en greb.

Hvis du installerer et beluftningsrør i din komposter og sørger for, at der er rigeligt med kompostorme i beholderen, behøver du ikke at være så omhyggelig med omstikningen.

Du kan evt. også nøjes med at ruske op i kompostmassen med en såkaldt "beluftningsstok".

En beluftningsstok har to vinger, som presses ind mod stokken, når den stikkes ned i kompostmassen. Når man trækker stokken til sig, breder vingerne sig ud til et "anker", der "pløjer sig" igennem kompostmassen og lufter den.

Hvis din kompost begynder at lugte surt som ensilage, er tiden inde til en omstikning - eller til at give den "en omgang" med beluftningsstokken.

Grav med jævne mellemrum et par skovfulde mere eller mindre omsat kompost ud af sideåbningen forned og fordel den oven på det friske affald i beholderen. Herved opnår du:

- at mikroorganismene fra den ældre kompostmasse overføres til det friske affald, så komposteringen går i gang omgående.
- at lugtgener begrænses.

- at lufttilførslen i bunden af beholderen fremmes.

Drej engang imellem komposterens krop et lille stykke. Herved undgår du, at det friske affald falder ned i det hul, som opstår i kompostmassen, hvis du skovler ud fra samme side hele tiden.

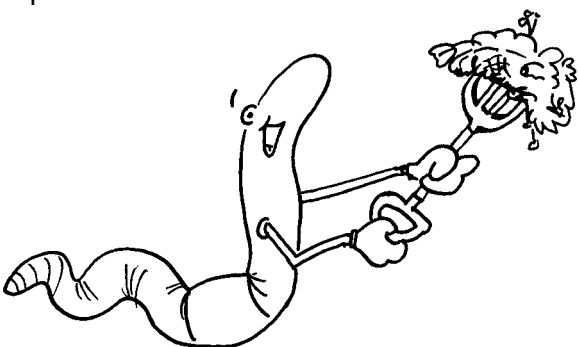
På grund af beholderens kegleform presser den øverste del af kompostmassen ikke så hårdt på den del af den underliggende masse, der befinder sig i siden af beholderen. Dette materiale forbliver derfor så porøst, at luften kan sive igennem. Herved opnår man, at der hele tiden tilføres frisk luft til kompostmassen hele vejen rundt langs siden.

Når komposten skal stikkes om eller bringes ud på jorden, er det muligt at frilægge hele kompostmassen på én gang ved at vrikke og løfte beholderens krop af. Hvis beholderen er for tung, må man være to til at løfte. Inden kroppen løftes på igen, er det nødvendigt at rengøre bundpladen.

-Man kan nemt supplere beholderens indbyggede ventilationssystem, blot ved at tage låget af i tørvejr.

Det vil sjældent være nødvendigt at tilføre kompost-massen vand i en HUMUS komposter. Den holder særdeles godt på affaldets naturlige fugtindhold. Vanddampene fortættes på lågets inderside og drypper tilbage til kompostmassen, når låget drejes, så det lukker for ventilationshullerne.

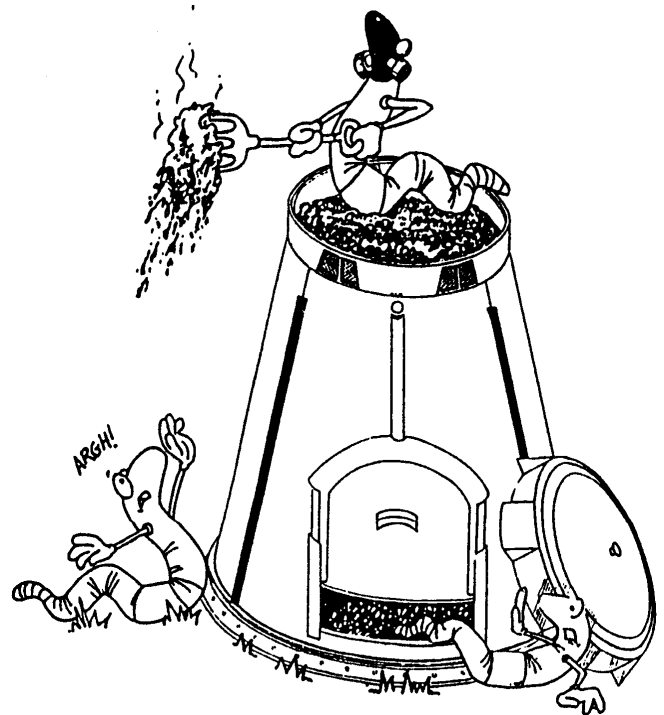
HUMUS kompostereren beskytter også mod regn og anden nedbør. Det er vigtigt, at kompostmassen ikke bliver for våd. Dels fordi vandet optager luftens plads - med fare for at komposteringsprocessen bliver anaerob (omsætning uden ilt) - dels fordi store regnskyl kan sænke kompostmassens temperatur og forstyrre mikroorganismernes og kompostormenes trivsel.

Bliver kompostmassen fuldstændig gennemblødt af regnvand, vil det i værste fald give anledning til, at nyttige plantenæringsstoffer udvaskes evt. til grundvandet. Helt omsat kompost indeholder faktisk så meget kvælstof og fosfor, at Miljøstyrelsen stiller krav om, at der kun må spredes et lag på nogle få millimeter, når kompost anvendes som gødning på landbrugsjord.

I haver, hvor der vokser træer og buske, sker der dog ingen skade ved at sprede et lidt tykkere lag. Træernes rødder strækker sig dybt ned i jorden og opsuger de næringsstoffer, som havens øvrige planter ikke har nået at forbruge.

Hvis komposteringen er "løbet løbsk" dvs. er blevet anaerob og ildelugtende, er det nødvendigt at tilføre ca. 10 håndfulde dolomitkalk og blande kompostmassen op med ca. en trillebørfuld tørre visne stauder, halm eller træflis. Kompost, der er blevet anaerob, svinger i farve mellem gulbrun og grågrøn, og den lugter surt som ensilage eller af rådne æg.

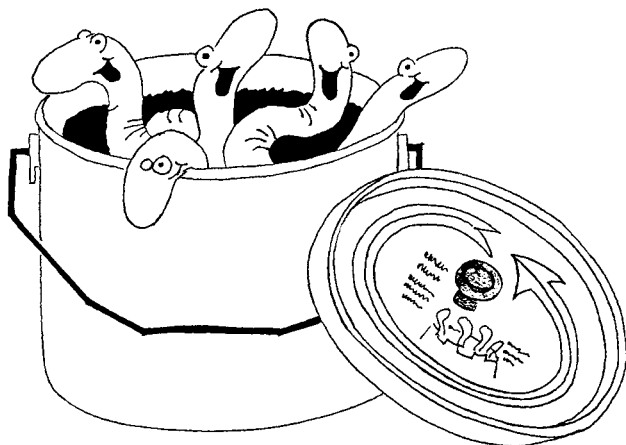
Går komposteringen for langsomt?

Hvis du finder at komposteringen i din HUMUS komposter går for langsomt, kan processen evt. forceres ved at tilsætte nældevand, benmel, gødning eller andet kvælstofholdigt materiale.

Hvis du hakker eller neddeler det grovere have-affald, vil komposteringen forløbe hurtigere, fordi mikroorganismene bedre kan komme til at nedbryde materialet i brudfladerne.

Det er også muligt at fremskynde komposteringen ved at "varmekompostere" kompostaffaldet. Det kræver dog, at du har en del forskelligt organisk affald til rådighed på én gang:

Fyld beholderen med en blanding af 25% frisk hestegødning, 25% nyhakket træflis, 25% køkkenaffald og 25% frisk haveaffald tilsat rigeligt med vand. Denne blanding plejer at give en god varmeudvikling. (Se i øvrigt litteraturhenvisningen)

Endelig er det også muligt at fremskynde komposteringen ved at tilføre kompostmassen en spand kompostormekultur. Kompostormene trives fint under de gunstige betingelser, de får i en HUMUS komposter. 5 - 10 liter ormekultur formerer sig i løbet af et år til tusindvis af orme, og hver voksen orm kan fortære op til 0,3 gram vegetabilsk affald om dagen!

OBS! Går komposteringen for langsomt, vil årsagen som regel være, at kompostmassen enten er for tør eller for våd!

Hvor lang tid tager det - og hvornår skal komposten bruges ?

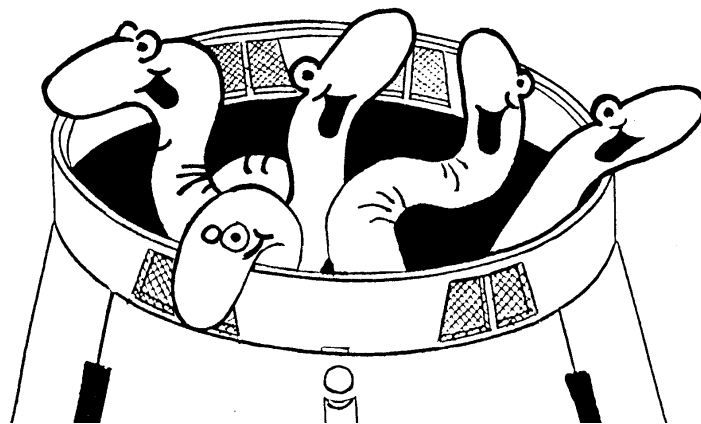
HUMUS komposterer er en meget effektiv kompostbeholder! Omsætningstiden og det færdige resultat afhænger dog af, hvilke materialer du kommer i beholderen - og hvor formultet et slutprodukt du ønsker. Endelig afhænger det af, hvor omhyggelig du passer komposteringen, og om det er koldt eller varmt i vejret. Omsætningstiden kan således strække sig fra ca. 4 til ca. 12 måneder.

Anvendelsen af halvt omsat kompost som gødning tilrådes at ske i november-december måned i en lagtykkelse på 3 - 5 cm. Helt omsat kompost anvendes bedst i haven i marts-april-maj måned i en lagtykkelse på 1 - 2 cm. Anvend evt. komposten som gødning og jorddække i urtehaven ved at fordele den mellem grøntsagsrækkerne ca. 14 dage efter at planterne er spiret frem af jorden.

HUMUS komposterens størrelse er dimensioneret til at kunne omsætte en gennemsnitfamilies vegetabilsk affald fra køkkenet og fra en mindre have. Til større forhold må man supplere behovet med en kompostbunke eller en stor kompostkasse til haveaffaldet.

I husstande, hvortil der hører store gamle haver med træer og buske, der producerer meget gren-affald, kan man anvende HUMUS komposterer til et pænt og hygiejnisk nærdepot til det vegetabilsk køkkenaffald ved siden af skraldespanden.

Efter kort tid vil køkkenaffaldet være forkomposteret og omdannet til et materiale, der er uspiseligt og uinteressant for rotter. Det kan således uden hygiejniske og æstetiske problemer tilsættes kompostbunken eller kassen i baghaven.

Hvor skal komposterer stå ?

Du bør tage så mange som muligt af følgende hensyn:

Afstanden fra køkkenvasken til kompostbeholderen bør ikke være for stor, og det vil være praktisk at finde en plads i nærheden af skraldespanden, så du kan tage de forskellige affaldstyper med på én gang.

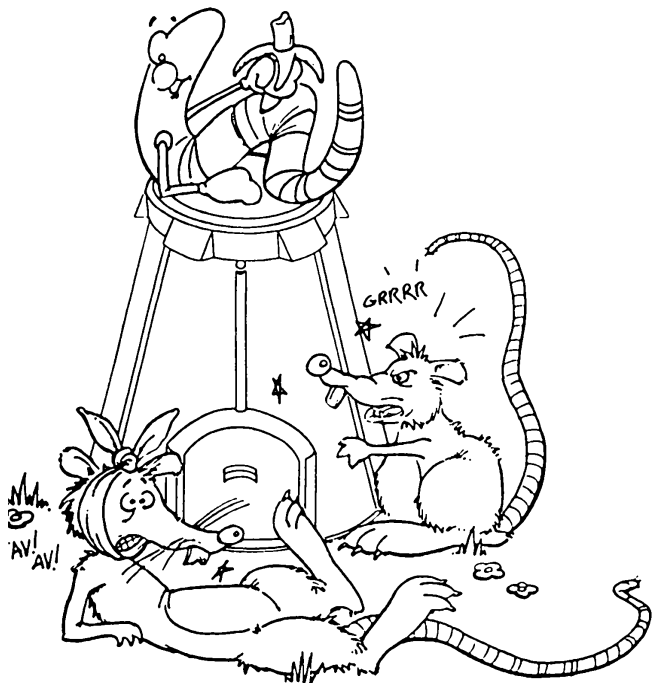
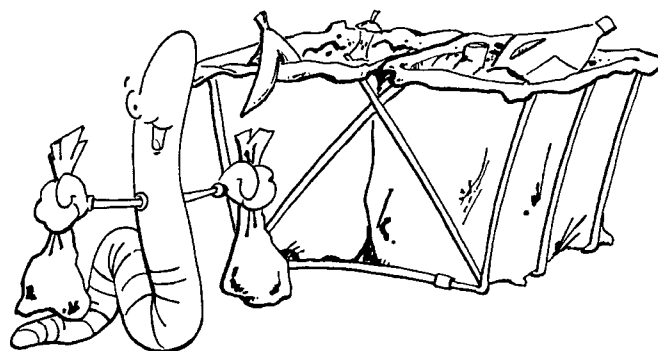
Samtidig bør du vælge et sted hvor der både er læ og skygge, med mindre du har gravet et ormerør ned under beholderen, hvor kompostormene kan søge hen, hvis solen får temperaturen til at stige for voldsomt.

Du skal også tænke på, at der skal være plads til at "stikke komposten om". Omstikningen behøver dog ikke megen plads. Du kan evt. nøjes med at skovle (med en greb) beholderens indhold over i en trillebør og tilbage i beholderen igen.

Stil HUMUS komposterer på et jævnt og fast underlag og sørg for, at hullerne i toppen af bundpladen holdes fri. Ellers kan luften ikke passere! Sørg for at vende bundpladen rigtigt - se monteringsvejledningen!

HUMUS komposteren yder en god beskyttelse mod mus og rotters forsøg på at trænge ind til det friske vegetabiliske køkkenaffald. Erfaringerne viser, at så godt som alle angreb fra mus og rotter kommer "nedefra". Derfor er HUMUS komposteren ekstra sikker, idet den er forsynet med en kraftig plastbundplade med en perforering på kun 9 millimeter, hvorunder der er svejst et fintmasket galvaniseret stålnet!

HUMUS komposteren er dog ikke 100% rottesikker! På arealer, der er "undermineret" af rotter, tilrådes det selvfølgelig, at man sørger for at få rotterne udryddet!

Kompostering lugter undertiden lidt. Eksempelvis afgiver kål, der rådner, en ubehagelig lugt, hvorimod f.eks. æbler, der rådner, lugter godt. Undgå derfor at placere beholderen alt for tæt ved havens opholdsarealer eller lige under et af husets vinduer.

Sorteringsvejledning

Fra køkkenet:

Levninger, skræller og rester fra grøntsager og frugt - også kogte og stegte rester - men ikke for mange skræller fra citrusfrugter.

Skorper og rester fra kager og brød - men ikke for store stykker og for meget af den slags.

Små papirstykker fra køkkenrulle, smørrebrødspapir.

Teposer med blade og kaffefiltre med grums.

Afskårne blomster og kasserede stueplanter med klump. (bræk klumpen i stykker)

Knuste ægge- og nøddeskaller, korkpropper, ispinde o.l.

Fra haven:

Alt vegetabilisk affald fra haven. Grene skal dog findeles, ellers tager det for lang tid.

Syge planter bør ikke komposteres, da visse plantesygdomme (især rodbaserede sygdomme) kan overleve komposteringsprocessen.

Ukrudtsfrø bliver derimod for det meste nedbrudt under komposteringen, eller de spirer og dør ved omstikning af komposten.

Græsafklip skal tørres først - og ikke for store mængder af gangen.

Har du fået mange ukrudtsplanter med frø i komposteren, vil omstikning og luftning af kompostmassen få mange af frøene til at spire. De spæde ukrudtsplanter vil dog hurtigt dø af mangel på lys.

Hvis du vil være mere sikker på, at frøene dræbes, kan du forsøge dig med "varmekompostering".

Det må ikke komme i kompostbeholderen:

Pap og papir - det bør afleveres til genbrug. I øvrigt er papir svært at kompostere, det klumper nemt sammen og hindrer lufttilførslen. Rester af blegemidler og tryksværte hører desuden ikke hjemme i en kompostbeholder!

Animalsk affald er svært at kompostere, det tiltrækker skadedyr og giver anledning til lugtgener - derfor fraråder vi det! Men det spiller ingen rolle, om der f.eks. følger lidt fiskeben, og lidt kødsovs med fra levningerne.

Mælkeprodukter egner sig ikke til kompostering. Undgå osterskorper, yoghurt, sovs, risengrød o.l.

Metal, glas, plast og andre kunststoffer hører ikke hjemme i en kompostbeholder - det gør olie- og kemikalieaffald selvsagt heller ikke!

Støv fra støvsugerposer, gulv- og gadeopfej, skodder og andet tobaksaffald må heller ikke puttes i komposten, fordi den slags affald indeholder for mange giftige tungmetaller.

Aske fra pejse og brændeovne må kun anvendes i mindre mængder, og KUN hvis asken stammer fra helt rent træ - dvs. uden maling, træbeskyttelse, limrester o.l.

Mere litteratur

Vil du læse mere om kompostfremstilling, kan vi henvise til Miljøstyrelsens temahæfte om hjemme-kompostering.

HUMUS

Sylbækvej 1, 8230 Åbyhøj

Tlf.: +45 86 25 34 00 Fax: +45 86 25 35 22

Tlf.: +45 47 10 70 77 Fax: +45 47 10 70 79